

JOURNAL OF ACCOUNTING, FINANCE AND AUDITING STUDIES

<http://www.jafas.org>

Kripto Para Birimleri ve Türkiye’de Bitcoin Muhasebesi

(Crypto Currencies and Accounting of Bitcoin in Turkey)

Ahmet Selçuk Dizkırıcı^a

Ahmet Gökgöz^b

^a Doç.Dr., dizkirici@hotmail.com

^b Doç.Dr., ahmetgokgoz83@gmail.com

Anahtar Kelimeler

Kripto Para Birimleri,
Bitcoin, Bitcoin
Muhasebesi.

Jel Sınıflandırması

M40, M41, M48.

Özet

Birçok ülkede Bitcoin ile adını duyuran kripto paraların işlem hacimleri önemli boyutlara ulaşmıştır. Kripto paralar henüz yasal anlamda yaygın kabul görmese de yüksek getiri oranı, kolay transferi, işlem maliyetlerinin yok denecek kadar az olması gibi nedenlerle işletmeleri cezbeden bir yatırım aracı haline gelmiştir. Günümüzde işletmeler kripto paralarla ödeme veya tahsilatlarını gerçekleştirebilmekte ayrıca kur getirisinden yararlanmak amacıyla kripto paralara sıklıkla yatırım yapmaktadırlar. Bu çalışmanın amacı Bitcoin özelinde tüm kripto paraların işleyişi ve özellikleri hakkında bilgi vererek Türkiye’de Bitcoin işlemlerinin muhasebeleştirilmesi hakkında değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Keywords

Crypto Currencies,
Bitcoin, Accounting of
Bitcoin.

Jel Classification

M40, M41, M48.

Abstract

Transaction volume of crypto currencies, which is generally known by Bitcoin, has reached a significant size worldwide, today. Though they are not recognized by law in common, yet; the crypto currencies attract firms due to their higher revenue rates, transferable skills and lower transaction costs. Today the firms can pay and collect their receivables by the crypto currencies also they invest in crypto currencies to benefit from exchange rates. The aim of the study is evaluating the accounting of Bitcoin in Turkey by presenting the process and features of crypto currencies, especially Bitcoin.

1. Giriş

Bir terim olarak “kripto para” ifadesi kullanıldığında akla gelen ilk birimin “Bitcoin” olduğu rahatlıkla ifade edilebilir. Günümüzde kriptografik sistemlerle, bilinen ve alışılmış yöntemlere çok aykırı biçimde, merkezi bir otoriteye bağlı olmaksızın, internet üzerinden, dünya çapında kullanılan birçok kripto para birimi mevcuttur. Sanal, dijital, e-para ve benzeri şekilde de ifade edilen kripto para birimleri; kamu otoriteleri tarafından yönetilmediğinden ve maliyeti yok denecek kadar az olduğundan hem gerçek kişiler hem de kurumlar tarafından büyük ilgi görmüş, kamu denetimin olmadığı sanal piyasalarda garantör olmaksızın kullanılmaya başlanmıştır.

Bitcoin ise 2008’de ortaya çıkan bir makale ile günlük hayatımıza kadar girmiş bulunan çok popüler bir kripto para birimidir. Satoshi Nakamoto adında, isminin gerçekliği kesinlikle şüpheli olan, bir anonim kişinin “Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System” adlı makalesi ile gündeme gelen Bitcoin’in ödeme aracı olarak kullanılması piyasalarda ilk kez 2009 yılında gerçekleşmiştir. Yaklaşık 10 senedir popülaritesi ve kullanım alanı sürekli artan, herhangi bir aracı olmaksızın taraflar arasında doğrudan ağ üzerinden kullanılan Bitcoin’le ilgili gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde birçok değişiklik ve düzenlemenin yapılması söz konusu olmuştur.

Bu çalışmada uzun zamandır bilinen ve kullanılan kripto para birimleri Bitcoin özelinde ve diğer kripto paralar (altcoin) alt başlıklarıyla incelenmiş, Bitcoin’in özellikleri ve işleyişi irdelenerek sonrasında altcoin’lere değinilmiştir. İlaveten ülkemizde Bitcoin kullanımı ve yasal düzenlemeler hususu araştırılmış, nihai olarak da Bitcoin’in muhasebeleştirilmesinin nasıl yapılacağı hakkında önerilerde bulunulmuştur.

2. Kripto Para Birimleri

Kripto para terimi günümüzün yaygın ve gelişmiş internet ortamında küresel anlamda e-ticaret yapabilmemizi sağlayan alternatif değerleri ifade eder. Kripto para birimleri dijital ve sanal yapıları nedeniyle birer global araç olduklarından merkez bankalarının prosedür, kısıt, denetim ve garantilerinin dışında yer almaktadırlar. Teknolojinin gelişimi neticesinde kripto paraların kullanımı dünya genelinde hızla artmaktadır. Çarkacıoğlu’na (2016: 8-9) göre kripto paralarla ilgili genel olarak aşağıdaki özellikler ifade edilebilir:

- Kripto paralar, merkezi elektronik paraların ve bankacılık sistemlerindeki aksine, merkezi olmayan yapıda olup merkezi olmayan bu yapının kontrolü Blok-Zincir (BlockChain) işlem veri tabanları tarafından gerçekleştirilir.
- Kripto paralar, merkezi olmayan kripto sistemlerde, kamuya açık ve herkes tarafından bilinen yöntemlerle sistemin kuruluş aşamasında belirlenen oranlarda üretilirler. Dolaşıma sunulan kripto para miktarı ve para arzının şekli ve zamanlaması, kripto sistemin kuruluş aşamasında belirlenir.
- Çoğu kripto para sistemlerinde, dolaşımdaki toplam kripto paranın sabitlenebilmesi için kripto para üretimi zamanla azalmaktadır.
- Kripto sistemlerde üçüncü bir taraf/aracı yoktur, güven gereksizdir. Güvenlik, bütünlük ve küresel hesap defterinin doğruluğu, karşılıklı birbirine güvenmeyen madenciler (algoritmalar düzenleyerek sistem üzerinde sınırlı miktarda para üreten ve kazanan kişiler) aracılığıyla gerçekleştirilir. Sistem güvenilirdir ama taraflar birbirine güvenmezler.
- Bitcoin ve türevleri dışındaki dijital ve sanal paralar kendi başlarına para birimi değildirler, temsil ettikleri ülkenin ulusal para birimine dayalıdır ve o ülkenin merkezi otoritelerince düzenlenip denetlenebilirler. Bitcoin ise kendiliğinden bir para birimi olup hiç bir merkezi otorite tarafından düzenlenip denetlenemez.
- Bitcoin, 1990'lardan bu yana denenilen, DigiCash, e-gold gibi sistemlerin bilgi birikimi yardımıyla, onlardaki sorunları çözmek için 2009 yılında tanımlanmış, yönetimi ve işlemleri merkezi olarak yapılmayan kripto paradır. 2009'dan bu yana, Bitcoin'e alternatif olan pek çok altcoin tanımlanmıştır.

15.10.2017 tarihi itibarıyla 878 adet kripto para çeşidi mevcuttur ve bu paralar içerisinde en ünlü olanı ilk kripto para olması itibarıyla Bitcoin'dir (Göde ve Küçükşahin, 2017: 145). Bitcoin dışında en çok bilinen kripto para birimleri; Ethereum, Ripple, Litecoin, Dash, Cardano, Stellar, Monero, Eos, Iota, Neo, Nem, Tron, VeChain, Tether, Nano, Lisk, Icon, Zcash, Binance Coin, Bytecoin, Verge, Steem, ReddCoin, Funfair, Zcoin, BitCore ve benzeri şekilde sıralanır ki (<https://tr.investing.com>, 2018) her geçen gün daha yeni birimler karşımıza çıkmaktadır.

Kripto paraların değerli madenler gibi maden değerinden ya da kâğıt para gibi devlet itibarından kaynaklanan bir değeri olmayıp söz konusu değeri, kullanıcılarının onu bir değiş-tokuş aracı olarak kabul etmelerinden ya da bir emtia gibi görmelerinden kaynaklanmaktadır yani kripto paranın değeri sadece piyasada anlık olarak arz ve talep koşullarına göre belirlenir (Eğilmez, 2017).

Yukarıda ifade edilen bilgiler ışığında öncelikle en popüler kripto para birimi olan Bitcoin sonrasında ise diğer kripto para birimleri (altcoin) aşağıda sırasıyla irdelenmektedir.

2.1. Bitcoin Nedir?

Bitcoin'in ne olduğunu değerlendirebilmek amacıyla sırasıyla özellikleri ve işleyişinden bahsetmek faydalı olacaktır.

2.1.1. Bitcoin'in Özellikleri

Nakamoto (2008) tarafından birebir elektronik nakit sistem olarak tanımlanan Bitcoin aslında sahibi belirsiz, açık kaynaklı bir yazılımı ifade etmektedir ve sistem maksimum 21 milyon adet Bitcoin'den oluşacak şekilde hazırlanmıştır.

Atik ve diğerlerine göre (2015: 249) teorik olarak Bitcoin herkes tarafından üretilebilir; üretim sürecine katılarak madenci adı verilen kişilere Bitcoin Maden Yazılımı tarafından sunulan ve karmaşık işlem gerektiren probleme ilk çözüm üreten kişilere ödül olarak belirli miktarda Bitcoin verilir. Bu üretim bilgisi eşler arasındaki ağda (P2P network) bulunan herkese ulaşır ve ilgili yazılım üzerinden yeni ve daha zor bir problem çözülmek üzere madencilere iletilir. Eğer Bitcoin sistemini kullanarak ödeme ya da bir başka işlem yapmak üzere şifreyle uğraşmak istenmiyorsa Bitcoin satan internet sitelerinden para karşılığı satın alınır ki Bitcoin'in kuru da tıpkı ulusal paraların birbiri karşısındaki kuru gibi arz ve talebe göre piyasada belirlenmektedir (Eğilmez, 2013).

15.10.2017 tarihi itibarıyla piyasadaki Bitcoin adedi 16.622.962 idi ve bunların piyasa değeri 95 milyar USD'nin üzerinde bulunmaktaydı (Göde ve Küçükşahin, 2017: 145). Eğilmez'e (2017) göre 13.11.2017 itibarıyla 1 Bitcoin'in değeri 6.200 USD olup bütün kripto paraların toplam piyasa değeri 195 milyar USD dolayındaydı ve dolaşımda bulunan bütün nakit paraların değeri 31 trilyon USD ve dünyada nakit olarak dolaşımda bulunan USD miktarının 1,5 trilyon USD idi.

01.03.2018 gününe gelindiğinde ise piyasalarda toplam 16.893.037 adet Bitcoin olup, 1 Bitcoin'in değeri de yaklaşık 10.977 USD veya 41.806 TL olarak ifade edilmekte olduğundan Bitcoin'lerin küresel piyasa değeri yaklaşık 185,5 milyar USD seviyesinde bulunmaktaydı ilaveten diğer kripto paraların piyasa değeri ile birleştiğinde tümünün toplam piyasa değeri yaklaşık 500 milyar USD kadar olmuştur (<http://www.kriptoparapiyasaki.com>). Yukarıdaki ifadeler art arda okunduğunda üretilen Bitcoin adedinin ve toplam piyasa değerinin ne kadar hızlı büyüdüğü ayrıca geleneksel ödeme araçları içinde Bitcoin ile kripto para birimlerinin çok önemli birer pay sahibi haline dönüştüğü açıkça görülmektedir.

Tüm kullanıcılar için internette kolaylıkla oluşturulan sanal cüzdanlarda Bitcoin saklanabilmekte ve kişisel bilgilere gerek duymadan işlemler (mal ve hizmet alımları, yatırımlar, para kabulleri) rahatlıkla yapılabilmekte olduğundan Bitcoin hesaplarına el konulması söz konusu değildir (Eğilmez, 2013). Kişisel bilgilerin verilmesi zorunluluğunun olmaması, illegal finans transferi, kara parayla mücadeleye zarar vermesi gibi suistimallere çok açık olması gerekçeleriyle eleştiri konusu olarak sıklıkla ifade edilmektedir. Yatırımcılar açısından düşük maliyet, yüksek likidite, yüksek teknoloji altında saklama koşulları ve denetimden korunma benzeri avantajlar ise Bitcoin'in sağladığı en önemli fırsatlar olarak sıralanmaktadır (Yermack, 2017: 7).

Bitcoin'in yukarıda bahsedilen özellikleri kısaca şu şekilde özetlenebilir:

- Hiçbir kamu otoritesine bağlı olmadan P2P teknolojisi ile aracı olmadan işlem yapılması
- Dijital ortamda ve sınırlı sayıda üretilmesi, kompleks bir ürün olması
- Kullanım alanı ve talebin küresel olarak sürekli artması
- Kişisel bilgilerin verilmemesi ve sigortalanmaması
- Hesaplara el konması, hesapların dondurulması gibi risklerin bulunmaması.

2.1.2. Bitcoin'in İşleyişi

Elektronik ortamda sanal cüzdan oluşturulup, herhangi bir dövizin satın alınıp kullanılmasına benzer biçimde, parite üzerinden Bitcoin alınır, saklanır veya satılır. Sistem yüksek teknolojiye dayalı algoritmalar ve kriptografik işlemler içerdiğinden her

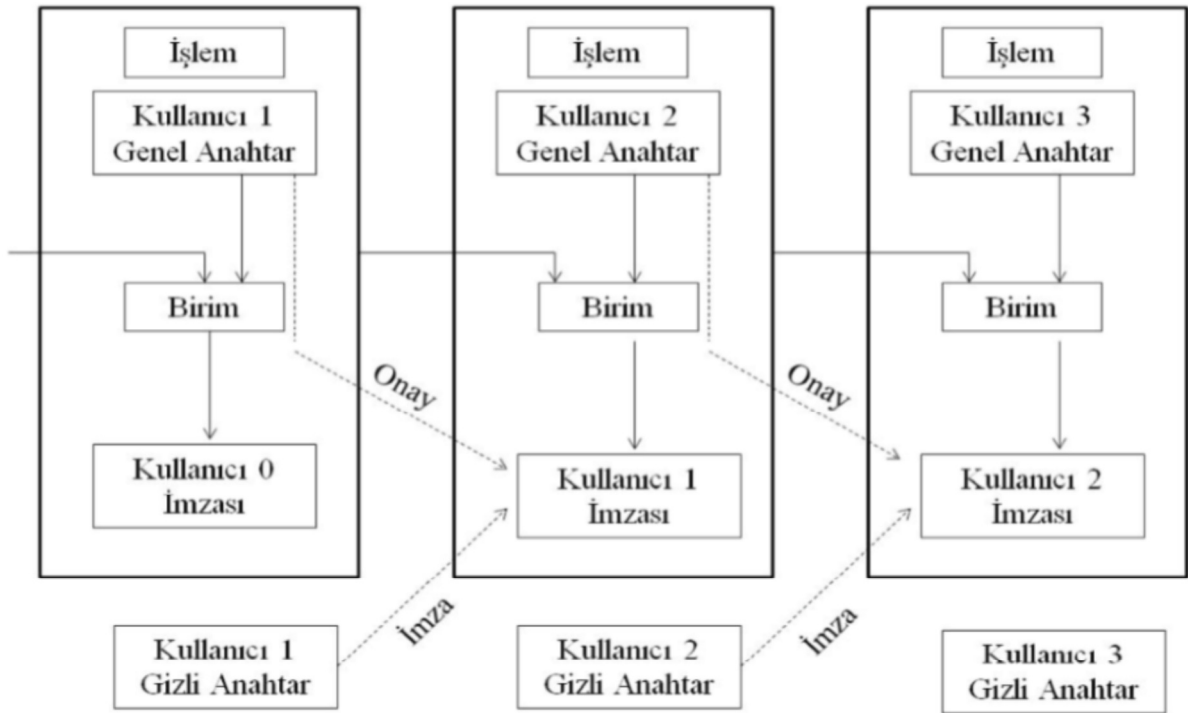
bir işlemin kaydı üçüncü kişiler olmaksızın gerçekleştirilir. Bitcoin'in işleyişini Sönmez (2014: 9) aşağıdaki biçimde açıklamaktadır:

Bitcoin güvenlik için genel anahtar şifre tekniğini kullanmaktadır. Bu yeni bir Bitcoin adresi yaratıldığında uzun harfler ve numaralardan oluşan bir çift imzanın yani genel ve gizli anahtarların oluşturulmasını ve böylelikle güvenliği sağlamaktadır. Gizli anahtar kriptografik imza yoluyla kullanıcının belli bir Bitcoin adresinden Bitcoin harcama hakkını ispat eden gizli bir parça bilgi olup, Bitcoinlerin adreslerinden harcanmasını sağladıklarından dolayı kimseyle paylaşılmamalıdır. İşlem geçişleri ise direkt olarak sistem kullanıcıları arasında neredeyse sıfır maliyetli olarak herhangi bir aracı kuruma ihtiyaç olmaksızın işleyen, matematiksel açıdan oldukça yüksek seviyede dizayn edilmiş bir sistemdir.

Bitcoin'le ilgili tüm işlem geçmişleri Blockchain'de bulunmaktadır, her yeni işlem ise onaylanmış işlemler zincirinin sonuna eklenmektedir (Hepkorucu ve Genç: 2017: 49).

Blockchain'in yapısı yani Bitcoin işlem süreci aşağıdaki şekilde gösterilmektedir:

Şekil 1: Bitcoin İşlem Süreci

Kaynak: (Nakamoto, 2008: 2)

Dolayısıyla Bitcoin sistemi elektronik imzalar zincirinden meydana gelmektedir; her transferde bir önceki ve bir sonraki kullanıcıların onay ve imzaları istenmektedir.

2.2. Diğer Kripto Para Birimleri (Altcoinler)

Aslantaş Ateş'e (2016: 360) göre Altcoin terimi; Bitcoin'e alternatif olarak ortaya çıkan, Bitcoin sonrasında geliştirilmiş bulunan tüm kripto para birimlerinin "Alternatif Coin"

olarak ifade edilmesidir. Altcoinlerin çok büyük bir kısmının halihazırdaki kripto para birimi sistemlerinden hiç bir farkı olmadığından kripto para ekosistemi tarafından benimsenmemekte ve Bitcoin'in sadece türevi olarak görülmektedir.

Günümüzde 1000'den fazla altcoin dolaşımında bulunmakta ve her geçen gün yeni altcoinler dolaşıma dâhil olmaktadır. Söz konusu altcoinler de piyasalarda benzer biçimde işlem görmekte, değerleri günlük olarak değişmekte ve Bitcoin'den doğrudan etkilenmektedir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere 01.03.2018 günü itibariyle piyasalarda 1 Bitcoin'in değeri yaklaşık 10.977 USD, Bitcoin'lerin küresel piyasa değeri 185,5 milyar USD ve diğer kripto paraların piyasa değeri ise 300 milyar USD civarında olduğundan tüm kripto para birimlerinin değeri yarım trilyon USD'ye ulaşmış bulunmaktadır.

Bitcoin'in alternatifi altcoinlerin piyasalarda 01.03.2018 günü itibariyle değerleri şu şekilde sıralanabilmektedir (<http://www.kriptoparapiyasaki.com>): Ethereum 85, Ripple 36, Litecoin 11, Neo 8, Cardano 7.9, Stellar 6.2, EOS 6, IOTA 5.5, Monero 4.9 milyar USD.

3. Türkiye'de Bitcoin Kullanımı ve Yasal Düzenlemeler

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de Bitcoin'in popülaritesi 2009'dan bugüne sürekli olarak artmakta, kullanımı her geçen gün daha da yaygınlaşmaktadır. Türkiye'de Bitcoin'in kullanımı farklı şehirlerde ve çeşitli sektörlerde sıklıkla görülebilmektedir: Avukatlık, danışmanlık, bilişim ve müteahhitlik ücretlerinden futbolcu transfer bedeline, alış-veriş merkezi veya havaalanında kurulan kiosklarda satın alıp anında harcamaya ve tatil rezervasyonu yapmaya kadar çok geniş bir yelpazede Bitcoin'in kullanımı mümkün bulunmaktadır. Ülkemizde ilk Bitcoin ATM'si İstanbul Atatürk Havalimanı'nda açılmış olup dünyadaki ilklerdendir ayrıca Türkiye'de çalışanlarına Bitcoin'le ödeme yapan işletme dahi mevcuttur. Türk Lirası ile Bitcoin alıp satmanın da mümkün olduğu borsalar sanal âlemde hizmet vermektedir.

Blockchain teknolojisinin günümüzden itibaren daha da fazla yaygınlaşacağı, yakın zamanda söz konusu teknoloji sayesinde sağlık, posta hizmetleri ile bankacılık işlemlerinin hatta referandumlar ve seçimler için oy kullanımının dahi oturduğumuz yerden, evlerimizden yapılacağı sıklıkla ifade edilmektedir. Dolayısıyla Bitcoin kullanımının da bu minvalde gelişeceği düşünülmektedir.

Daha önce sayılan faydalardan ötürü birçok ülke Blockchain teknolojisi ve Bitcoin kullanımını desteklemekte yahut engellemeyip gerekli düzenlemeleri yaparak risklerini minimize etmeye çalışmaktadır. Çarkacıoğlu'na (2016: 56-57) göre Bitcoin dostu ülkeler olarak ifade edilen Estonya, ABD, Danimarka, İsveç, Güney Kore, Hollanda, Finlandiya, Kanada, Birleşik Krallık ve Avustralya gibi ülkelerin her biri farklı saiklerle (teknolojinin yaygınlaşması, maliyetin düşürülmesi, negatif faiz) yeniliklere karşı kendi pozisyonlarını almaktadır. Bu ülkelerden bazıları Bitcoin'i emtia olarak bir kısmı ise finansal servis veya ödeme aracı olarak tanımlamakta, kimi ülkeler Bitcoin'e KDV muafiyeti getirip bazıları yükümlü tutmakta ve kimi ülkeler de herhangi bir düzenleme yapmadan Bitcoin kullanımına izin vermeyi tercih etmektedir. Aynı çalışmada (2016: 57) Bitcoin düşmanı olarak ifade edilen Tayland, Bangladeş, Bolivya, Ekvador ve İzlanda ise çoğunlukla riskleri öne çıkartıp Bitcoin alım-satımının yasalara ve düzenlemelere aykırı olduğunu ifade etmişlerdir.

Türkiye'de BDDK'nın 25.11.2013 tarihinde yaptığı basın açıklamasında izah edildiği üzere; "Bitcoin'in 6493 sayılı Kanun çerçevesinde gözetim ve denetiminin yapılamayacağı, piyasa oynaklığı, bilgilerin çalınması veya dolandırıcılık benzeri sorunlar" hususunda kamuoyu bilgilendirilmiş ve uyarılmış ancak herhangi bir yasak getirilmemiştir (www.bddk.org.tr). İlgili açıklamada da belirtildiği üzere Bitcoin ülkemizde bir elektronik para olarak değerlendirilmemektedir.

Bu Kanun ile elektronik para üretmek için gerekli şartlar belirlenmiş, konunun gözetim ve denetimi TCMB'ye bırakılmıştır, Kanun elektronik para kuruluşu olarak faaliyet göstermek için ödenmiş sermayesi en az 5 milyon TL olan anonim şirket kurulmasını zorunluluk haline getirmektedir (Bilir ve Çay, 2016: 28).

Ülkemizde yasak olmasa da Bitcoin'in halen yasal bir statüsü olmadığından Türkiye'de henüz Bitcoin muhasebesi veya vergilendirilmesi doğal olarak söz konusu değildir.

4. Bitcoin Muhasebesi

Bitcoin ve diğerleri gibi kripto paraların genel olarak devletler tarafından benimsenmemiş olması ve buna bağlı olarak kripto paralara ilişkin işlemlerin yasal mevzuata konu edilmemesi, bu tür işlemlerin kayıt altına alınarak muhasebeleştirilmeyeceği anlamına gelmemektedir. Muhasebenin konusunu mali nitelikli işlemler oluşturur ki kripto paralar ile yapılan işlemler de niteliği itibarıyla

muhasebenin konusuna girmektedir ve muhasebe bilgi sistemi içerisinde yerini almalıdır. Bir bilgi sistemi olan muhasebenin temel görevi, işletme ilgililerine ihtiyaç duydukları finansal bilgileri vermektir. Muhasebe her işlemde olduğu gibi kripto paralarda da işletme içindeki veya dışındaki bilgi kullanıcılarına doğru ve eksiksiz bilgi sunmakla yükümlüdür. Dolayısıyla kripto paralar da kaydedilmelidir (Raiborn ve Sivitanides, 2015: 33).

Türkiye’de kripto paraların nasıl kayda alınacağı, kripto paralar ile yapılan ödeme ve tahsilatların muhasebeye etkisinin nasıl olacağı ve dönem sonunda kripto paraların nasıl değerlendirileceği gibi konularda henüz bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, muhasebenin temel kavramları, muhasebe ve finansal raporlama standartları, muhasebenin işleyiş sistemi çerçevesinde çıkarımlarda bulunularak kripto paraların kaydı, değerlemesi ve raporlamasına ilişkin işlemler yapılabilecektir.

Türkiye’de kripto paraların bir ödeme aracı olarak değerlendirilip elektronik para olarak görülmeye dönük bir yasal düzenleme olmasa da halihazırda birçok işletme kripto paralar ile satış, ödeme, tahsilat yapmaktadır. Kripto paraların tanımlanmasına yönelik bir mevzuat olmadığı gibi yasaklanmasına yönelik de bir mevzuat yoktur. Dolayısıyla kripto paralar niteliği itibarıyla şu aşamada döviz yani yabancı para gibi kabul edilebilir. Türkiye’de parayla ölçülme kavramı gereği bütün yabancı paralı işlemler ulusal para birimi olan Türk Lirası’na çevrilerek kayıt altına alınmaktadır. Dolayısıyla kripto paraların muhasebenin temel kavramlarından özün önceliği kavramı gereği bir yabancı para olarak değerlendirilip işlem tarihindeki kuru üzerinden Türk Lirası’na çevrilerek kayıt altına alınması uygun görülmektedir.

Kripto paraların tanımı yapılırken “stok” kavramı üzerine odaklanılsa da muhasebedeki raporlama sistemi çerçevesinde stoklar içerisinde gösterimi uygun bulunmamaktadır. Çünkü stoklar nakde dönüştürülme zamanı belirsiz olan ve istenildiği an nakde dönüşümü mümkün olmayan varlıklardır. Ancak kripto paraların anında ulusal para birimine dönüşümü mümkündür ayrıca bir ödeme ve tahsilat aracı olarak kullanılmaktadır. Söz konusu özelliklerinden dolayı kripto paralar hazır değer olarak raporlanan varlıkların niteliklerine uymakta ve hazır değerler içerisinde raporlanması tarafımızca uygun görülmektedir.

Kripto paraların; Hazır değerler grubunda açılacak olan **104 Kripto Paralar Hesabı** gibi bir hesapta izlenebileceği gibi, 108 Diğer Hazır Değerler Hesabı'na açılacak olan **108.01 Kripto Paralar Hesabı** isminde bir alt hesapta da takip edilebilmesi mümkündür. Çalışmamızda **108.01 Kripto Paralar Hesabı** tercih edilmiştir. Kayıtlardaki kripto paralar ile yapılan ödeme işlemlerinde, kripto paraların ulusal para birimine çevrilmesi işleminde, yine dönem sonunda yapılacak olan değerlendirme işlemlerinde ortaya çıkan kur farklarının bir gelir tablosu hesabı olan 646 Kambiyo Kârları Hesabı veya 656 Kambiyo Zararları Hesabı'nda izlenmesi uygun olacaktır.

Literatürümüzde Ateş (<http://www.muhasabetr.com>, 2017) ve Aslantaş Ateş (2016) tarafından Bitcoin muhasebesine dair hazırlanan çalışmalar mevcuttur. Bahsi geçen ilk çalışmada Bitcoin bir "emtia" olarak kabul görse de ikincisi "Hazır Değer" olarak işlem yapmanın daha uygun olacağını ifade etmektedir.

Kripto paraların zaman içinde çok daha fazla mali işlemde kullanılacağı düşünülmektedir. Buna bağlı olarak işletmelerin kripto paralar ile ilgili işlem hacimleri artacaktır. İlerleyen zamanlarda kripto paraların vergi ve muhasebe boyutu ile ilgili karmaşık birçok sorunun ortaya çıkacağı dikkate alındığında kripto paraların kayda alınması, değerlemesi, raporlaması ile ilgili muhasebe işlemlerini ve vergi uygulamalarını konu olan yasal düzenlemelerin yapılması elzem görülmektedir. Örneğin; işletmenin kayıtlarında yer alan kripto paranın dönem sonunda hangi kur ile değerlendirileceği yoruma açık bir konudur. İşletmeler amaçları doğrultusunda değerlendirme işleminde farklı piyasalardaki farklı Bitcoin kurlarını dikkate alarak kâr veya zararını manipüle edebilir. Dolayısıyla kripto paralar ile ilgili muhasebe ve vergi işlemlerinin yasal çerçevesinin bir an önce çizilmesi gerekmektedir.

Kripto paraları muhasebe açısından değerlendirdikten sonra açıklayıcı bir örnek uygulamaya yer vermek yerinde olacaktır.

Örnek: İşletme 15.04.2018 tarihinde elindeki nakdi değerlendirmek amacıyla 10 Bitcoin (BTC) satın alarak ödemeyi banka hesabından gerçekleştirmiştir. İşletme 30.05.2018 tarihinde 3 BTC'yi Türk Lirası'na çevirmiştir. 31.12.2018 tarihi itibarıyla elindeki 7 BTC'yi değerlemeye tabi tutmuştur.

15.04.2018 tarihinde 1 BTC = 43.000 TL

30.05.2018 tarihinde 1 BTC = 41.000 TL

31.12.2018 tarihinde 1 BTC = 48.000 TL

----- 15.04.2018 -----

108 DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI 430.000

108.01 Kripto Paralar Hesabı

108.01.01 Bitcoin

102 BANKALAR HESABI 430.000

----- 30.05.2018 -----

102 BANKALAR HESABI 123.000

656 KAMBİYO ZARARLARI HESABI 6.000

108 DİĞER HAZIR DEĞERLER HS. 129.000

108.01 Kripto Paralar Hesabı

108.01.01 Bitcoin

----- 31.12.2018 -----

108 DİĞER HAZIR DEĞERLER HESABI 35.000

108.01 Kripto Paralar Hesabı

108.01.01 Bitcoin

646 KAMBİYO KARLARI HESABI 35.000

Kur Farkı = 7 BTC x (48.000 – 43.000) = 35.000 TL

Sonuç ve Değerlendirme

Bitcoin özelinde kripto paraların işlem hacmi gün geçtikçe artmakta olup işletmelerin yatırım amaçlı veya ödeme-tahsilat amaçlı ticari işlemleri arasında önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Ancak ne Türkiye’de ne de bir başka ülkede kripto paraların muhasebesine dair yasal bir düzenleme henüz yapılmamıştır. Yatırımcıların zarar görmemesi, muhasebe ve vergi işlemlerinde suiistimallerin önüne geçilmesi için mali işlemler içerisinde yer alması kaçınılmaz olan kripto paralar ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılması elzem bulunmaktadır.

Kripto paraların niteliği itibariyle yabancı paralı işlemlerden bir farkı görülmemekte olup özün önceliği kavramı gereği hazır değerler grubunda açılacak olan bir hesapta veya 108 Diğer Hazır Değerler Hesabı’na açılacak olan bir alt hesapta takibinin uygun olacağı kanısındayız. Kripto paraların Türk Lirası’na çevrilmesi veya dönem sonunda değerlemesi işlemlerinde ortaya çıkan kur farklarının da gelir tablosu ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

Mevzuata yönelik düzenlemelerin yapılmamasından dolayı kripto paraların vergi ve muhasebe boyutunu konu alan çalışmalar literatürde yeterince yer almamıştır. İlerleyen zamanlarda kripto paraların vergi ve muhasebe işlemlerine yönelik yasal düzenlemeler yapılması halinde kripto paraların vergi mevzuatı, muhasebe ve finansal raporlama standartları çerçevesinde yapılan çalışmaların da derinliği artacak ve buna bağlı olarak kripto paraların muhasebe işlemleri olgunluk kazanacaktır. Ayrıca kripto paraların getirilerini konu alan finans çalışmalarına da literatürde ihtiyaç duyulmaktadır.

Kaynakça

Aslantaş Ateş, Burcu; (2016), “Kripto Para Birimleri, Bitcoin ve Muhasebesi”, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 1

Atik, Murat; Köse, Yaşar; Yılmaz, Bülent; Sağlam, Fatih; (2015), “Kripto Para: Bitcoin ve Döviz Kurları Üzerine Etkileri”, Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 11, Yıl: 2015

Ateş, Koray; (2017), “Bitcoin İşlemlerinin Muhasebe Kayıtları”, <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/koray/0254/>, Erişim Tarihi: 15.02.2018

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu - BDDK; (2013), “Bitcoin Hakkında Basın Açıklaması”, https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/12574bitcoin_hk_basin_aciklamasi.pdf, Erişim Tarihi: 15.02.2018

Bilir, Hakan ve Çay, Şerif; (2016), “Elektronik Para Ve Finansal Piyasalar Arasındaki İlişki”, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Nisan 2016; Cilt: 9, Sayı: 2

Çarkacıoğlu, Abdurrahman; (2016), “Kripto-Para Bitcoin”, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, Ankara.

Eğilmez, Mahfi; (2013), “Bitcoin”, <http://www.mahfiegilmez.com/2013/11/bitcoin.html>, Erişim Tarihi: 24.02.2018

Eğilmez, Mahfi; (2017), “Kripto Paralar, Bitcoin ve Blockchain”, <http://www.mahfiegilmez.com/2017/11/kripto-paralar-bitcoin-ve-blockchain.html>, Erişim Tarihi: 24.02.2018

Göde, Bilal ve Küçükşahin, Habib; (2017), “Kripto Para Birimlerinin Kayıtdışı Ekonomi Üzerine Etkileri; Bitcoin Örneği”, ICPESS 2017 - 3. Uluslararası Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı, 9-11 Kasım, 2017 Ankara.

Hepkorucu, Atilla ve Genç, Sevdanur; (2017), “Finansal Varlık Olarak Bitcoin’in İncelenmesi ve Birim Kök Yapısı Üzerine Bir Uygulama”, Osmaniye Korkut Ata

Üniversitesi Osmaniye Korkut Ata University İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,
Cilt: 1, Sayı: 2, Aralık 2017, ss. 47-58.

Nakamoto, Satoshi; (2008), "Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System",
<http://www.bitcoin.org/bitcoin.pdf>, Erişim Tarihi: 24.02.2018

Raiborn, C. and Sivitandies; M. (2015), "Accounting Issues Related to Bitcoins",
The Journal of Corporate Accounting Finance, January/February, pp. 25-34.

Sönmez, Asuman; (2014), " Sanal Para Bitcoin", The Turkish Online Journal of
Design, Art and Communication – TOJDAC, July 2014, Volume: 4, Issue: 3

Yermack, David; (2017), "Corporate Governance and Blockchains", Review of
Finance, Volume: 21, Issue: 1

<http://www.kriptoparapiyasasi.com>, Erişim Tarihi: 01.03.2018

<https://tr.investing.com>, Erişim Tarihi: 01.03.2018